

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૨૭/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની શુદ્ધ નકલ જોવા માંગે છે?	

૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	
---	---	--

=====

ગુજરાત રાજ્ય-અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

નાથાપરી જેરામપરી બાવાજી અને ૪ – સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં.૧ તરફે શ્રી ચિંતન દવે, આસિસ્ટન્ટ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર

સામાવાળા(ઓ) નં.૨-૫ તરફે શ્રી ધવલ વી. કંસારા ફોર શ્રી પ્રેમલ એસ.

રાય, વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

તારીખ: ૦૭/૧૨/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી)

૧. હાલની અપીલ અપીલકર્તા - રાજ્ય દ્વારા ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી ટૂંકમાં "સી.આર.પી.સી." તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેમાં જામ ખંભાળિયાની ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં.૧ ના વિદ્વાન પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૧૧૪/૨૦૦૦ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૫ ના વાદ્યસ્ત ચુકાદા અને હુકમની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારવામાં આવી છે, જેના દ્વારા, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આરોપી વ્યક્તિઓને તે ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા જેના માટે તેમની સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

૨. હાલની અપીલ ઉદ્ભવવા તરફ દોરી જતા ટૂંકા તથ્યો નીચે મુજબ છે :

૨.૧ સંક્ષિપ્તમાં ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે મૃતક શોભનાબેન, જેઓ જામનગર જિલ્લાના કાલાવાડ તાલુકાના મકાજી મેઘાપર ગામના રહેવાસી ફરિયાદી જયાબેન નલિનગિરીની પુત્રી હતા, તેમના લગ્ન અકસ્માતની તારીખથી આશરે ચાર મહિના અગાઉ આરોપી નં.૩-કિશોરપરી નાથાપરી બાવાજી સાથે થયા હતા. આરોપી નં.૧ એ મૃતક શોભનાબેનના સસરા છે, આરોપી નં.૨ એ સાસુ છે અને આરોપી નં.૪ તથા ૫ એ દિયર છે. ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે મૃતકના પરિવારના તમામ સભ્યો સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હતા અને લગ્ન પછી,

આરોપી વ્યક્તિઓ મૃતકને દહેજ બાબતે મહેણાં મારતા હતા અને તેમને શારીરિક તથા માનસિક ત્રાસ આપતા હતા અને તે રીતે તેમને આપઘાત કરવા માટે દુષ્પ્રેરણા આપી હતી. ફરિયાદપક્ષનો વધુ કેસ એવો છે કે આ દુષ્પ્રેરણા અને હેરાનગતિના કારણે, ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૯ ના રોજ, મૃતકે લાલ પરડા ખાતે પોતાની જાતને આગ લગાડીને આપઘાત કર્યો હતો અને સારવાર દરમિયાન, દાઝવાથી થયેલી ઈજાઓના કારણે તેઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા. આના કારણે, ખંભાળિયા પોલીસ સ્ટેશનમાં સી.આર.નં.૧-૧૭૨/૧૯૯૯ થી ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી અને તેના અનુસંધાને, તપાસ અધિકારી દ્વારા તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, તમામ સામાવાળા આરોપીઓ સામે વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ચાર્જશીટ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૨ આ કેસ માત્ર સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા ચલાવવાપાત્ર હોવાથી, કમિટ થયા બાદ, કેસ સેશન્સ કેસ નં.૧૧૪/૨૦૦૦ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો જેને ટ્રાયલ માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષની પ્રાથમિક રજૂઆત પરથી, ૧૮/૧૨/૨૦૦૩ ના રોજ આઈપીસી ની કલમ ૧૧૪ સાથે વંચાણમાં લેતાં કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું. એવો અહેવાલ મળ્યો હોવાથી કે આ તમામ આરોપીઓ મૃતક સાથે દુર્વ્યવહાર કરતા હતા, આઈપીસી ની કલમ ૧૧૪ સાથે વંચાણમાં લેતાં કલમ ૩૦૪બી

હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટેના તહોમત ૬/૧૨/૨૦૦૪ ના રોજ ઉમેરવામાં આવ્યા હતા.

૨.૩ ટ્રાયલ દરમિયાન, આરોપીઓ સામે કેસ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા નીચેના સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી છે :

સાક્ષીનું નામ	આંક નં.
નલિનગિરી દયાગિરી	૧૬
જગદીશગિરી દયાગિરી	૧૭
જયસુખભાઈ ડાયાભાઈ	૧૮
જયાબેન નલિનગિરી	૧૯
કસ્તુરબેન જગદીશગિરી	૨૧
ડૉ. અવિનાશ જાદવભાઈ પટેલ	૨૨
દિલીપકુમાર મહાશંકર ઓઝા	૩૨

ચંદ્રસિંહ બી. ઝાલા	૩૬
લાખમણ જીવા	૪૨
કારા મેરુ	૪૩
ડૉ. બિપિન છગનલાલ અંબાસણા	૪૪
નટવરલાલ ચાકુબભાઈ રાવલ	૫૧
ધીરજલાલ મશરુભાઈ કુવાડર	૬૧
બળવંતસિંહ ધીરુભા સરવૈયા	૬૪

૨.૪ તેની સાથે જ, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા જેનો નીચે મુજબ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે:

વિગત	આંક નં.
પોસ્ટ મોર્ટમ કરવા અંગે પીએસઆઈ નો પત્ર	૨૩

પોસ્ટ મોર્ટમ રિપોર્ટ સંબંધિત કાગળો	૨૪
પોલીસ યાદી	૩૩
ડી.ડી.	૩૪
ફરિયાદ	૩૭
સ્ટેશન ડાયરીની ઝેરોક્ષ નકલ	૩૮
ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું	૩૯
કેસ રેકૉર્ડ	૪૫
એમએલસી કેસ પેપર્સ	૪૬
મૃતકના મૃત્યુ અંગેની યાદી	૪૭
ઇજાગ્રસ્ત નર્મદાબેનનું ડિસ્ચાર્જ કાર્ડ	૪૮
એમએલસી કેસ પેપર્સ	૪૯

ઈજાનું પ્રમાણપત્ર	૫૦
ગુનાના સ્થળનું પંચનામું	૫૨
હોસ્પિટલ ડ્યુટી કોન્સ્ટેબલ જી.જી. જાડેજા દ્વારા જી.જી. હોસ્પિટલ ખાતે શોભનાબેનની સારવાર સંબંધિત રિપોર્ટ	૫૩૩
સિટીના ડ્યુટી કોન્સ્ટેબલ પીએસઆઈ દ્વારા લખાયેલ શોભનાબેનના મૃત્યુ સંબંધિત ચાદી	૫૪
મરણોત્તર ફોર્મ	૫૫
આરોપીના ઘરનું પંચનામું	૫૬
અટકનું પંચનામું	૫૭
ડી.ડી.	૬૨
પોલીસ ચાદી	૬૩
ગુનો ઉમેરવા માટેનો રિપોર્ટ	૬૫

ક્લોઝિંગ પુરસીસ	૬૭ અને ૬૮
-----------------	-----------

૨.૫ પુરાવા રજૂ કરવાનું પૂર્ણ થયા બાદ અને ક્લોઝિંગ પુરસીસ દાખલ કરવામાં આવ્યા બાદ, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિઓના વધુ નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, કેસને ટ્રાયલ માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો. મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા અને મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી બંને પ્રકારના રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની સઘન તપાસ કર્યા પછી, વિદ્વાન પ્રિસાઇડિંગ ઓફિસર, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં.૧, જામ ખંભાળિયા દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૧૧૪/૨૦૦૦ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૫ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ થકી આઈપીસી ની કલમ ૧૧૪ સાથે વંચાણમાં લેતાં કલમ ૪૮૮એ, ૩૦૬, ૩૦૪બી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સામાવાળા આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા અને આ ચુકાદો અને હુકમ જ હાલની ક્રિમિનલ અપીલ નો વિષય છે.

૩. ચુકાદા અને હુકમનો વિરોધ કરવા માટે, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર, શ્રી ચિંતન દવે અમને જુબાનીઓના સંબંધિત ભાગ અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ પરથી લઈ ગયા છે અને એવી દલીલ કરી છે કે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી આરોપીઓ સામે અપરાધ સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતી છે અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરવામાં હકૂમતની ભૂલ કરી છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી

છે કે લગ્નનો ગાળો પણ ખૂબ ટૂંકો હતો અને તેથી, યોગ્ય અનુમાન દોરવામાં આવ્યું જોઈતું હતું જે કરવામાં આવ્યું નથી જ્યારે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૪બી સાથે જોડાયેલ કલમ ૪૯૮એ હેઠળ ચોક્કસ તહોમત મૂકવામાં આવ્યો છે. તેમણે એવી રજૂઆત કરી છે કે કેસ સાબિત કરવા માટે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલ મરણોન્મુખ નિવેદનો છે અને આ મરણોન્મુખ નિવેદનોની સત્યતા વિવાદના મૂળને સ્પર્શતી ન હોવાથી, સામાવાળા આરોપીઓની નિર્દોષતાનું અનુમાન કાઢી શકાયું ન હોત. તેમણે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી છે કે દાઝવાથી થયેલી ઈજાઓ આશરે ૯૦% જેટલી હતી અને તેથી, સામાવાળા આરોપીઓ દ્વારા આચરવામાં આવેલા આવા ભયાનક કૃત્યમાં, કોઈ ઉદાર અભિગમ અપનાવી શકાયો ન હોત અને તે પણ નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો લાભ આપવા માટે તો નહીં જ. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે સામાવાળા આરોપીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા વધુ નિવેદનોમાં પણ કોઈ સચોટ ખુલાસો જોવા મળતો નથી અને તેથી, જ્યારે કેસને દસ્તાવેજી પુરાવાઓ દ્વારા સમર્થન મળતું હોય ત્યારે, સામાવાળા આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવા માટે ભાગ્યે જ કોઈ વ્યાજબી કારણ છે. ત્યારબાદ તેમણે એવી દલીલ કરી છે કે આપવામાં આવેલા કારણો વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા તારણ અને સમર્થનને સાબિત કરવા માટે પૂરતા નથી. રેકૉર્ડ પર વિપુલ પ્રમાણમાં પુરાવા ઉપલબ્ધ છે જેની વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા અવગણના થવી જોઈતી નહોતી. તેમણે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી છે કે નલિનગિરી દયાગિરીનો પુરાવો,

જેમને આંક ૧૬ પર તપાસવામાં આવ્યા હતા, તેને આધાર રાખવા માટે નકારી કાઢવો જોઈતો નહોતો. તેનાથી વિપરીત, લગ્નના ૪-૫ મહિનાની અંદર ૪ આ ઘટના બની છે અને તેથી, જ્યારે કલમ ૩૦૪બી નો તહોમત લગાવવામાં આવ્યો હતો ત્યારે તેમાંથી અનુમાન કાઢી શકાયું હોત. તેમણે વધુમાં ધ્યાન દોર્યું છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૨-જગદીશગિરી દયાગિરીની જુબાની પણ ફરિયાદપક્ષના કેસને પૂરતા પ્રમાણમાં સમર્થન આપતી હતી અને તેથી, પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ એ સત્તાનો ત્રુટિપૂર્ણ ઉપયોગ છે જેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર છે. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે રેકૉર્ડ પર પૂરતી સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે જે કેસ સાબિત કરવા માટે કોર્ટ સમક્ષ લાવવામાં આવી હતી. તબીબી પુરાવા તેમજ એફએસએલ રિપોર્ટ વાજબી શંકાથી પર ફરિયાદપક્ષનો કેસ સ્થાપિત કર્યો છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે પુરાવાઓની તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં તપાસ ન કરી હોવાથી, હકૂમતની ગંભીર ભૂલ થઈ છે. આ દલીલ કરતી વખતે, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે ઘડવામાં આવેલા તહોમતનામા અને નલિનગિરી દયાગિરીની જુબાની તેમજ એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા મરણોન્મુખ નિવેદનો તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે. વધુમાં, તેમણે ગુનાના સ્થળના પંચનામા તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે અને આ સામગ્રીઓનો ઉલ્લેખ કરીને, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી છે અને તેથી, રેકૉર્ડ પર આ પરિસ્થિતિ પ્રવર્તતી હોવાથી, અરજ

કચ્ઁ મુજબની ઢાઢ આપીને વાઢગ્રસ્ત ચુકાઢા અને હુકમને રઢ કરવા અને સ્ટેટ અપીલ મંજૂર કરવા કોર્ઢને અરજ કરેલ છે.

જ. અપીલકર્તા-સ્ટેટ ઢ્ઘારા લેવામાં આવેલા આ વલણનો વિરોઢ કરવા માટે, સામાવાળા આરોપીઓ માટેના વિઢ્ઘાન વકીલ શ્રી પ્રેમલ એસ. રાચ્છ વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિઢ્ઘાન વકીલ શ્રી ધવલ કંસારાએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવાની ફરજ ફરિયાઢપક્ષની હતી અને રેકોર્ઢ પરની સામગ્રી જોતાં, કેસ સાબિત કરવાની આ જવાબઢારી યોગ્ય રીતે નિભાવવામાં આવી નથી જેને ઢ્રાયલ કોર્ટ ઢ્ઘારા યોગ્ય રીતે ઢ્યાનમાં લેવામાં આવી છે અને તેથી, કોર્ટને વાઢગ્રસ્ત ચુકાઢા અને હુકમમાં ઢખલ ન કરવા અરજ કરેલ છે. સામાવાળા આરોપીઓ માટેના વિઢ્ઘાન વકીલ ઢ્ઘારા એવી પણ ઢલીલ કરવામાં આવી છે કે રેકોર્ઢ પર બે મરણોન્મુખ નિવેઢનો ઉપલબ્ઢ છે અને તે એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે વિરોઢાભાસી છે અને તેથી, જ્યાં સુધી મૃતકના મરણોન્મુખ નિવેઢનને સમર્થન આપતો કોઈ સચોટ પુરાવો ઉપલબ્ઢ ન હોય ત્યાં સુધી, ઢોષિત ઠરાવવાનો કોઈ હુકમ શક્ય નથી અને તેથી, વિઢ્ઘાન ઢ્રાયલ ન્યાયાધીશે સામાવાળા આરોપીઓને નિર્ઢોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ આપવા માટે યોગ્ય રીતે હકૂમતનો ઉપયોગ કર્યો છે. તેમણે વધુમાં ગુનાના સ્થળના પંચનામા તરફ ઢ્યાન ઢોર્યું છે અને એવી ઢલીલ કરી છે કે સ્થળ પરથી એવું કંઈ પણ ગુનાહિત મળ્યું નથી કે જેમાં એવું કહી શકાય કે ફરિયાઢપક્ષ ઢ્ઘારા જણાવ્યા મુજબનો કોઈ ગુનો બન્યો હોઈ શકે. તેમણે વધુમાં ઢલીલ કરી છે કે મરણોન્મુખ

નિવેદનોમાં ગંભીર વિરોધાભાસ જોવા મળે છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હોસ્પિટલ પહોંચતા જ તરત જ એક મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેણી ભાનમાં હતી, ત્યારે બીજું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવાની કોઈ જરૂર નહોતી અને તેથી, કેસ સાબિત થતો નથી. તેનાથી વિપરીત, એક વ્યવસ્થિત યોજનાના ભાગરૂપે, આરોપી વ્યક્તિઓને આવા ગંભીર ગુનામાં ફસાવવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, તેમણે કોર્ટને વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોમાં દખલ ન કરવા અરજ કરેલ છે. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે મૃતકના આ બીજા લગ્ન હતા અને પ્રથમ લગ્નમાંથી છૂટાછેડા મેળવ્યા પછી, થોડા મહિનાઓ પહેલાં, તેણે હાલના આરોપીઓમાંથી એક સાથે લગ્ન કર્યા હતા અને આ સમયગાળા દરમિયાન, તેને વારંવાર પોતાના પિયર જવાની આદત હતી અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આ પરિસ્થિતિઓને આ દૃષ્ટિકોણથી પણ જોવી જોઈતી હતી કારણ કે સામાન્ય રીતે, ૩-૪ મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં, આવી કોઈ ઘટના બની શકે નહીં અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે સામાવાળા આરોપીઓને નિર્દોષ છોડવામાં હકૂમતનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કર્યો છે. સામાવાળા આરોપીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલે વધુમાં ધ્યાન દોર્યું છે અને અમને તહોમત સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા વિવિધ પુરાવાઓ અને જુબાનીઓ પરથી લઈ ગયા છે અને રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરથી એવી કોઈ કડી દેખાતી નથી જે સામાવાળા આરોપીઓનો અપરાધ સાબિત

કરતી હોય અને તેને વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને સમગ્ર પુરાવાઓની વિગતવાર તપાસ પર આધારિત એક સુવ્યવસ્થિત કારણબદ્ધ હુકમ હોવાથી, અપીલની હકૂમતના ઉપયોગમાં તે તારણને ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. સામાવાળા આરોપીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલે એવી દલીલ કરી છે કે જો બીજો કોઈ દષ્ટિકોણ શક્ય હોય તો પણ, કોઈ સચોટ અને ખાતરીજનક પુરાવાની ગેરહાજરીમાં વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવામાં આવેલા દષ્ટિકોણને બદલી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે અહીં કોઈ પણ પ્રકારની વિકૃતિ જણાતી નથી અને તેથી, રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દેવા કોર્ટને અરજ કરેલ છે.

પ. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા પછી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને જોયા પછી, નીચેના તથ્યો બહાર આવી રહ્યા છે જેને વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પહોંચવામાં આવેલા તારણને તપાસવાના સંદર્ભમાં અવગણી શકાય નહીં:

પ.૧ સૌપ્રથમ, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા મરણોન્મુખ નિવેદનોના આધારે કેસ ઊભો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. હવે ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૯ ના રોજ બપોરના ૧.૩૦ કલાકે હોસ્પિટલમાં દાખલ થતાં જ પ્રશ્ન-જવાબના રૂપમાં

લેવામાં આવેલા પ્રથમ મરણોન્મુખ નિવેદનનો સંદર્ભ આપીએ તો, જેમાં તેણીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે કેરોસીન પ્રાઈમસ ભડકવાના કારણે, અકસ્માતથી દાઝવાની ઈજાઓ થઈ હતી. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે જેવી તેણે બૂમ પાડી, તરત જ સાસુ અને દિયર આગ ઓલવવાનો પ્રયાસ કરવા લાગ્યા અને તે પ્રક્રિયા દરમિયાન, તેઓ બધાને પણ દાઝવાથી કેટલીક ઈજાઓ થઈ અને જ્યારે તેણીનો પતિ પણ દોડીને ઘટના સ્થળે આવ્યો, ત્યારે તેણે પણ આગ ઓલવવાનો પ્રયાસ કર્યો અને તેને દાઝવાથી ઈજાઓ થઈ અને તરત જ આ આરોપીઓએ જીપ બોલાવી અને તેણીને ઈરવીન હોસ્પિટલ લઈ ગયા. આ મરણોન્મુખ નિવેદન હોસ્પિટલમાં દાખલ થતાં જ તરત જ નોંધવામાં આવેલ પ્રથમ નિવેદન છે અને તે પણ મેડિકલ અભિપ્રાયના આધારે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા લેવામાં આવ્યું છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન આપતી વખતે તે પૂરેપૂરી ભાનમાં હતી અને સારી સ્થિતિમાં હતી. હવે જ્યારે આંક ૬૨ પર રેકૉર્ડમાં દર્શાવતું આ સ્વાભાવિક મરણોન્મુખ નિવેદન એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું છે, ત્યારે બીજું મરણોન્મુખ નિવેદન કયા હેતુ માટે લેવામાં આવ્યું છે તે સમજી શકાતું નથી પરંતુ તે ૧૭મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૯ ના રોજ રાત્રે ૮.૩૦ કલાકે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું છે. આંક ૩૪ પર રજૂ કરાયેલ આ બીજા મરણોન્મુખ નિવેદન પર ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ભારે આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે જેમાં આખો કેસ ઉલટી જાય છે જેમાં તે પરિવારના સભ્યો પર આરોપ મૂકી રહી છે અને નાંદ, સાસુ અને પતિ પર પણ

આરોપ મૂકી રહી છે, જેમણે તો ઉલટાનું આગ ઓલવવાનો પ્રયાસ કરીને તેણીને દાઝવાની ઈજાઓથી બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને તેથી, બે મરણોન્મુખ નિવેદનોમાં તદ્દન વિરોધાભાસી હકીકતો સામે આવી રહી છે અને તેથી, સમર્થન માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના સંદર્ભમાં તેની તપાસ થવી જરૂરી છે. કયા સંજોગોમાં મરણોન્મુખ નિવેદનો પર વિશ્વાસ કરી શકાય તે અંગે અનેક ચુકાદાઓ દ્વારા સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે અને તેમાંથી કેટલાક પ્રશ્નગત વિવાદ સાથે સંબંધિત છે અને તેથી, તે ચુકાદાઓના અંશોનો ઉપર મુજબ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

૫.૨ સુપ્રીમ કોર્ટે ઘણા ચુકાદાઓમાં મરણોન્મુખ નિવેદનને સંચાલિત કરતા સિદ્ધાંતો સ્થાપિત કર્યા છે, જેને પાનીબેન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઈન (૧૯૯૨)૨ એસ.સી.સી. ૪૭૪ (એસ.સી.સી. પાના ૪૮૦-૮૧, પેરા ૧૮) (ભારપૂર્વક) ના કેસમાં દર્શાવ્યા મુજબ નીચે પ્રમાણે સારાંશ આપી શકાય:

"(૧) કાયદાનો કે ડહાપણનો એવો કોઈ નિયમ નથી કે સમર્થન વિના મરણોન્મુખ નિવેદન પર અમલ કરી શકાય નહીં. [જુઓ મુન્નુ રાજા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. (૧૯૭૬) ૩ એસ.સી.સી. ૧૦૪]

(૨) જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે મરણોન્મુખ નિવેદન સાચું અને સ્વેચ્છિક છે, તો તે સમર્થન વિના તેના આધારે દોષિત ઠરાવી શકે છે. [જુઓ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ રામ સાગર યાદવ, (૧૯૮૫)૧ એસ.સી.સી. ૫૫૨ અને રામાવતી દેવી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૧૯૮૩)૧ એસ.સી.સી. ૨૧૧]

(૩) કોર્ટે મરણોન્મુખ નિવેદનની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કરવી જોઈએ અને એ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે નિવેદન એ કોઈના શીખવાડવા, ઉશ્કેરવા કે કલ્પનાનું પરિણામ નથી. મૃતક પાસે હુમલાખોરોનું અવલોકન કરવાની અને તેમને ઓળખવાની તક હતી અને નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતા. [જુઓ કે.રામચંદ્ર રેડ્ડી વિરુદ્ધ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર, (૧૯૭૬)એસ.સી.સી. ૬૧૮]

(૪) જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન શંકાસ્પદ હોય, ત્યાં સમર્થનકારી પુરાવા વિના તેના પર અમલ થવો જોઈએ નહીં. [જુઓ રશીદ બેગ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૧૯૭૪)૪ એસ.સી.સી. ૨૬૪]

(૫) જ્યાં મૃતક બેભાન હોય અને ક્યારેય કોઈ મરણોન્મુખ નિવેદન આપી શકે તેમ ન હોય ત્યાં તેને લગતા પુરાવાને નકારી કાઢવા જોઈએ. [જુઓ કાકે સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., ૧૯૮૧ સપ્લીમેન્ટરી એસ.સી.સી. ૨૫]

(૬) જે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં ખામી હોય તે દોષિત ઠરાવવાનો આધાર બની શકે નહીં. [જુઓ રામ મનોરથ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., (૧૯૮૧)૨ એસ.સી.સી. ૬૫૪]

(૭) માત્ર એટલા માટે કે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં ઘટના અંગેની વિગતો નથી, તેને નકારી શકાય નહીં. [જુઓ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિરુદ્ધ કૃષ્ણામૂર્તિ લક્ષ્મીપતિ નાયડુ, ૧૯૮૦ સપ્લીમેન્ટરી એસ.સી.સી. ૪૫૫]

(૮) એ જ રીતે, માત્ર એટલા માટે કે તે ટૂંકું નિવેદન છે, તેને રદિયો આપી શકાય નહીં. તેનાથી વિપરીત, નિવેદનનું ટૂંકાણ જ સત્યની ખાતરી આપે છે. [જુઓ સુરજદેવ ઓઝા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, ૧૯૮૦ સપ્લીમેન્ટરી એસ.સી.સી. ૭૬૯]

(૯) સામાન્ય રીતે મૃતક મરણોન્મુખ નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય માનસિક સ્થિતિમાં હતા કે કેમ તે અંગે સંતોષ મેળવવા માટે કોર્ટ તબીબી અભિપ્રાય જુએ છે. પરંતુ જ્યાં નજરે જોનાર સાક્ષીએ કહ્યું હોય કે મૃતક મરણોન્મુખ નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય અને સભાન સ્થિતિમાં હતા, ત્યાં તબીબી અભિપ્રાય પ્રબળ બની શકે નહીં. [જુઓ નન્હૌ રામ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., ૧૯૮૮ સપ્લીમેન્ટરી એસ.સી.સી. ૧૫૨]

(૧૦) જ્યાં ફરિયાદપક્ષની રજૂઆત મરણોન્મુખ નિવેદનમાં આપેલ રજૂઆતથી અલગ પડતી હોય, ત્યાં સદર નિવેદન પર અમલ કરી શકાય નહીં. [જુઓ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ મદન મોહન, (૧૯૮૯)૩ એસ.સી.સી. ૩૯૦]

(૧૧) જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન જેવા એક કરતા વધુ નિવેદનો હોય, ત્યાં સમયની દ્રષ્ટિએ પ્રથમ હોય તેને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ. અલબત્ત, જો મરણોન્મુખ નિવેદનોની બહુમતી વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર માની શકાય, તો તેનો સ્વીકાર કરવો પડે. [જુઓ મોહનલાલ ગંગારામ ગેહાની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (૧૯૮૨)૧ એસ.સી.સી. ૭૦૦]"

પ.૩ મરણોન્મુખ નિવેદનના મુદ્દા પર કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત પરથી, જે અન્ય સાક્ષીઓની તપાસને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે ફરિયાદપક્ષના કેસને એટલું સચોટ સમર્થન મળતું નથી કે જે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવાને વાજબી ઠેરવે.

પ.૪ રેકૉર્ડ પરની તપાસ વધુમાં દર્શાવે છે કે મરણોન્મુખ નિવેદનોમાં વિરોધાભાસ સિવાય, તે કોઈ સમર્થનકારી પુરાવો નથી. જે ગુનાના સ્થળનું પંચનામું જોવામાં આવે, તો જે કરવામાં આવ્યું હતું તે કોઈ ગુનાહિત સંજોગો દર્શાવતું નથી જે સામાવાળા આરોપીઓ સાથે કડી જોડી શકે. તેનાથી વિપરીત, ગુનાના સ્થળનું પંચનામું સામાવાળા આરોપીઓના કોઈ અપરાધનું અનુમાન કરવા માટે પૂરતું સચોટ નથી.

પ.૫ રેકૉર્ડે વધુમાં દર્શાવ્યું છે કે પાછળના સમયે, કલમ ૩૦૪બી નો તહોમત ઉમેરવામાં આવ્યો છે પરંતુ તે સંદર્ભમાં, સ્વતંત્ર આક્ષેપોની તપાસ કરવી જરૂરી છે. ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપવા માટે જુબાની આપનાર સાક્ષીઓના નિવેદનોમાંથી તે ગાયબ છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આ પુરાવાઓની તપાસ કરવામાં આવી છે અને આવી તપાસ પરથી, એક ચોક્કસ તારણ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે કે કેસ વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયો નથી અને તેથી, અકસ્માતથી દાઝવાથી ઈજા થવાની આ થિયરીને નકારી શકાય તેમ નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા સચોટ કારણો આપવામાં આવ્યા છે જે સામાવાળા આરોપીઓ સામે ફરિયાદપક્ષના કેસને વાજબી ઠેરવશે. તદુપરાંત,

રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે કલમ ૩૦૪બી નો તહોમત ટ્રાયલ દરમિયાન વિદ્વાન સેશન્સ ન્યાયાધીશ દ્વારા ૮મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૪ ના રોજના હુકમ થકી પસાર કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના આધારે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ ફરીથી, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીની તપાસ દર્શાવે છે કે કેસ વાજબી શંકાથી પર સ્થાપિત થતો નથી. સમગ્ર કેસ મરણોન્મુખ નિવેદનની આસપાસ ઘૂમી રહ્યો છે અને જો આપણે તાત્કાલિક પહેલા મરણોન્મુખ નિવેદનને જોઈએ, તો ફરિયાદપક્ષનો કેસ કોઈ વિશ્વાસ પેદા કરતો નથી અને તેથી, રેકૉર્ડ પર કોઈ સચોટ સામગ્રી ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, એવું લાગે છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોમાં દખલ કરવી શક્ય નથી.

૬. આ બાબતનો સમગ્રતયા વિચાર કરતાં અને સામગ્રી રેકૉર્ડની તપાસ કર્યા પછી, અમારો એવો સુવિચારિત મત છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પહોંચવામાં આવેલા તારણો/કારણોને દૂર કરી શકાય તેમ નથી કારણ કે આ બાબતમાં અન્ય દષ્ટિકોણ અપનાવવા માટે કોઈ સચોટ સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી અને તેથી, કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેતા, અમારો એવો સુવિચારિત મત છે કે રેકૉર્ડ પરની સમગ્ર સામગ્રી અને એકંદરે પુરાવાઓનું સ્વતંત્ર વિશ્લેષણ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં કોઈ વિશ્વાસ પ્રેરતું નથી જે વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા માનવામાં આવ્યું નહોતું. જે કારણો આપવામાં આવ્યા છે તેને દૂર કરી શકાય તેમ નથી અને તે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ સાથે સુસંગત છે અને

તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ.

૭. આ તારણ પર આવતી વખતે, અમે અપીલની હકૂમતનો ઉપયોગ કરવા અંગેના માપદંડો બાબતની હકીકત પ્રત્યે પણ બેધ્યાન છીએ. અપીલની હકૂમતનો ઉપયોગ કરવાના મુદ્દા પર તે એક સુનિશ્ચિત સિદ્ધાંત છે જે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા વારંવાર પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે અને ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી તેવા અમારા તારણને મજબૂત કરવા માટે કેટલાક અંશો નીચે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. તે જ અંશો નીચે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

૮. રેકૉર્ડ પર પ્રવર્તતી ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં, હવે જો આપણે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તાજેતરના સમયના શ્રેણીબદ્ધ ચુકાદાઓ દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવેલા કાયદાના સિદ્ધાંતનું વિશ્લેષણ કરીએ, તો અમારો એવો મત છે કે અપીલ સ્વીકારવાને પાત્ર નથી અને તેથી, અમે પ્રશ્નગત મુદ્દા માટે મહત્વપૂર્ણ તરીકે આ સંબંધિત સિદ્ધાંતો ટાંકવા માંગીએ છીએ. એમ.એસ. નારાયણ મેનન ઉર્ફે મણિ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯ ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામેની અપીલમાં હાઈકોર્ટની સત્તાઓ વર્ણવી છે. ચુકાદાના પેરા ૫૪ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૫૪. કોઈ પણ સંજોગોમાં હાઈકોર્ટે નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલ તરીકે ગણીને અપીલ ચલાવી હોય, તો તે વાસ્તવમાં રિવિઝનલ હકૂમતનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છોડવાના ચુકાદા સામે અપીલની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, હાઈકોર્ટે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈતા હતા કે જ્યાં બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ કોર્ટે નીચલી કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડવાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

૮.૧ વધુમાં, ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા નં.૪૨ માં નીચેના સિદ્ધાંતો સ્થાપિત કર્યા છે:

"૪૨. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પરથી, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, નિર્દોષ છોડવાના હુકમ સામેની અપીલ ચલાવતી વખતે અપીલ કોર્ટની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉદ્ભવે છે:

[૧] અપીલ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અને પુનઃવિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના પર નિર્દોષ છોડવાનો હુકમ આધારિત છે.

[૨] ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ અથવા શરત મૂકતો નથી અને અપીલ કોર્ટ તેની સમક્ષના

પુરાવાઓ પરથી તથ્ય અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો, યોગ્ય અને પૂરતા કારણો, ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો, વિફૂત તારણો, સ્પષ્ટ ભૂલો વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગોનો હેતુ નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓ પર કાપ મૂકવાનો નથી. આ પ્રકારના શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર આવવાની કોર્ટની સત્તાને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ છોડવાના હુકમમાં દખલ કરવામાં અપીલ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે ભાષાના અલંકારોના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

[૪] જો કે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કેસમાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ તો, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે સક્ષમ કાયદાકીય કોર્ટ દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો છુટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાના અનુમાનને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસમર્થિત અને સુદૃઢ કરવામાં આવે છે.

[૫] જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડવાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૮.૨ સુપ્રીમ કોર્ટે ગોલબાર હુસૈન અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ આસામ અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૫) ૧૧ એસ.સી.સી. ૨૪૨ ના કેસમાં, પેરા ૬, ૭ અને ૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

"૬. હાલના કેસમાં બે મુદ્દાઓ પર વિચારણા સામેલ છે.

પ્રથમ એ કે નિર્દોષ છોડવાના હુકમ સામેની અપીલ ચલાવતી વખતે અપીલ કોર્ટની સત્તાઓ.

બીજું એ કે સ્વતંત્ર સાક્ષીના કોઈપણ સમર્થન વિના આરોપી વ્યક્તિઓને દોષિત ઠરાવવા માટે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૪ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૫ ની જુબાનીઓની પર્યાપ્તતા અને પ્રતિકૂળ બની ગયેલા સાક્ષીના નિવેદનની પ્રસ્તુતતા જેમાં પ્રતિકૂળ બની ગયેલા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૮ ના નિવેદનનું મૂલ્યાંકન સામેલ છે.

૭. પ્રથમ મુદ્દા પર, નિર્દોષ છોડવાના હુકમ સામેની અપીલ ચલાવતી વખતે અપીલ કોર્ટની સત્તાઓ અંગેના કાયદાકીય સિદ્ધાંતો આ કોર્ટ દ્વારા કેસોની શૃંખલામાં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યા છે. આ કોર્ટે ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ

સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં પાંચ સામાન્ય સિદ્ધાંતો તારવ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:

"(૧) અપીલ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અને પુનઃવિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના પર નિર્દોષ છોડવાનો હુકમ આધારિત છે.

(૨) ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ અથવા શરત મૂકતો નથી અને અપીલ કોર્ટ તેની સમક્ષના પુરાવાઓ પરથી તથ્ય અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) 'નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો', 'યોગ્ય અને પૂરતા કારણો', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત તારણો', 'સ્પષ્ટ ભૂલો' વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગોનો હેતુ નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓ પર કાપ મૂકવાનો નથી. આ પ્રકારના શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર આવવાની કોર્ટની સત્તાને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ છોડવાના હુકમમાં દખલ કરવામાં અપીલ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે ભાષાના 'અલંકારો' ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કેસમાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ તો, ફોજદારી

ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે સક્ષમ કાયદાકીય કોર્ટ દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો છુટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાના અનુમાનને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસમર્થિત અને સુદૃઢ કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડવાના તારણમાં ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં." (ભારપૂર્વક)

૮. કોર્ટે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં કદુ ઉર્ફે મસિહ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૨૦૦૬) ૧૦ એસ.સી.સી. ૩૧૩ નો સંદર્ભ આપ્યો, જેમાં તેણે ઠરાવ્યું કે;

"નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અપીલ કોર્ટની સત્તા દોષિત ઠરાવવા સામેની અપીલોની સુનાવણી વખતે ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તા કરતા કોઈ રીતે ઓછી નથી. બંને પ્રકારની અપીલોમાં સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જો કે, એક મહત્વપૂર્ણ તફાવત એ છે કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં અપીલ કોર્ટ દ્વારા દખલ કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત હોય અને લેવાયેલો દૃષ્ટિકોણ વ્યાજબી અને શક્ય હોય. માત્ર બીજો દૃષ્ટિકોણ શક્ય છે એટલા માટે તે ટ્રાયલ

કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવશે નહીં. અપીલ કોર્ટ એ પણ ધ્યાનમાં રાખશે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાનું અનુમાન રહેલું છે અને આરોપી શંકાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. વધુમાં જો તે દખલ કરવાનું નક્કી કરે છે, તો તેણે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયથી અલગ પડવા માટેના કારણો આપવા જોઈએ'."

૮.૩ ઉપેન્દ્ર પ્રધાન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૫) ૧૧ એસ.સી.સી. ૧૨૪ ના કેસમાં વધુ એક ચુકાદામાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અપીલમાં નિર્દોષ છોડવાના હાઈકોર્ટના હુકમ અંગે વિચારણા કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :

"૧૪. પ્રથમ પ્રશ્નને વિચારણામાં લેતા, અમારો એવો મત છે કે જો પુરાવાના અવલોકન અને કાયદાના અમલીકરણમાંથી બે દૃષ્ટિકોણ તારવી શકાતા હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતો દૃષ્ટિકોણ લેવો જોઈએ. આ કોર્ટ દ્વારા તેને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે. નરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૨૦૦૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૬૯૯ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૩૨૪૯) માં, આ કોર્ટે નિર્દોષતાના અનુમાનને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપી છે અને આગળ જણાવ્યું છે કે:

"૩૦. હવે એ સુસ્થાપિત છે કે શંકાનો લાભ આરોપીને મળે છે. તે આગળ ઘસાઈ ગયેલી બાબત છે કે શંકા, ગમે તેટલી ગંભીર કેમ ન હોય, તે સાબિતીનું સ્થાન

લઈ શકે નહીં. તે એટલું જ સુસ્થાપિત છે કે 'હોઈ શકે' અને 'હોવું જ જોઈએ' વચ્ચે લાંબુ અંતર છે.

૩૧. એ પણ જાણીતું છે કે એવા કેસમાં પણ જ્યાં અન્યત્ર હોવાના બચાવ ની દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હોય, સાબિતીનો બોજ ફરિયાદપક્ષ પર રહે છે. નિર્દોષતાનું અનુમાન એ માનવ અધિકાર છે. જ્યારે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો પસાર થાય છે ત્યારે આપું અનુમાન વધુ મજબૂત બને છે. આ કોર્ટે અસંખ્ય ચુકાદાઓમાં ઉપલી કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડવાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટેનો કાયદાકીય સિદ્ધાંત સ્થાપિત કર્યો છે (જુઓ ધન્ના વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., મહાબીર સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને શૈલેન્દ્ર પ્રતાપ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.) જેનું હાઈકોર્ટ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું.

XXX XXX XXX XXX

૩૩. અમે, આ રીતે, પોસ્ટ-મોર્ટમ રિપોર્ટને ધ્યાનમાં લેતા, એવા મત પર છીએ કે બિમલા બાઈના મૃત્યુનું કારણ જોકે રહસ્યના ઘેરામાં છે પરંતુ તેનો લાભ અપીલકર્તાઓને જ મળવો જોઈએ કારણ કે જો બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય તેવી ઘટનામાં, આરોપીને સમર્થન આપતો દષ્ટિકોણ જાળવી રાખવો જોઈએ." (ભારપૂર્વક)

૧૫. ઉપરોક્ત કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ રાજા રામ, (૨૦૦૩) ૮ એસ.સી.સી. ૧૮૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩

એસ.સી. ૩૬૦૧) માં આગળ પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં આ કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૭. સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન નિર્દોષ છુટવા થકી વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટના જાળામાંથી પસાર થતો સુવર્ણ દોરો એ છે કે જો કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ પરથી બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ ઈશારો કરતો હોય અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ, તો આરોપીની તરફેણ કરતો દષ્ટિકોણ અપનાવવો જોઈએ. ન્યાયની નિષ્ફળતા અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ કોર્ટની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે. દોષિતને નિર્દોષ છોડી દેવાથી ઊભી થતી ન્યાયની નિષ્ફળતા એ નિર્દોષને દોષિત ઠરાવવાથી ઊભી થતી નિષ્ફળતા કરતા કોઈ રીતે ઓછી નથી. એવા કેસમાં જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવી હોય, ત્યાં એવા કેસમાં પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની ફરજ અપીલ કોર્ટ પર લાદવામાં આવી છે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યો હોય, અથવા કોઈ આરોપીએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં તે સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુ માટે. (જુઓ ભગવાન સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી.) નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદા સામેની અપીલ પર વિચારણા કરતી અપીલ કોર્ટે અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે તેમ કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી. જો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો સ્પષ્ટપણે

ગેરવાજબી હોય, તો તે દખલ કરવા માટે એક અનિવાર્ય કારણ છે." (ભારપૂર્વક).

૧૬. તેથી, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલની એ દલીલ કે હાઈકોર્ટે આરોપી અપીલકર્તાના છુટકારાને ઊલટાવીને ભૂલ કરી છે, તે યોગ્ય છે. એડિશનલ સેશન્સ ન્યાયાધીશ તેને શંકાનો લાભ આપવામાં સાચા હતા. આરોપી/અપીલકર્તાની તરફેણ કરતો દષ્ટિકોણ ધ્યાનમાં લેવો પડે અને અમે તેના અપરાધ દર્શાવતા વિરુદ્ધ દષ્ટિકોણને નકારી કાઢીએ છીએ.

૧૭. અમારો એવો પણ મત છે કે હાઈકોર્ટે એડિશનલ સેશન્સ ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણયમાં દખલ કરવી જોઈતી નહોતી, કારણ કે પસાર કરાયેલ ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર, વિકૃત નહોતો, અને તેનાથી ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ નહોતી. હાઈકોર્ટની રિપિઝનલ હકૂમતના વ્યાપ પર, આ કોર્ટે બિંદેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૨૦૦૨) ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૨ એસ.સી. ૨૮૦૭) માં ઠરાવ્યું છે, "કે કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અને ન્યાયની નિષ્ફળતાની ગેરહાજરીમાં, હાઈકોર્ટે આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના સહવર્તી તારણમાં માત્ર એટલા માટે દખલ કરવા વાજબી ઠરશે નહીં કે પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકન પર તેને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની જુબાની વિશ્વસનીય લાગી હતી જ્યારે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વિરુદ્ધ દષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો."

આપણી સમક્ષની બાબતમાં આવી જ સ્થિતિ છે અને અમારો એવો મત છે કે એડિશનલ સેશન્સ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા ઉપેન્દ્ર પ્રધાનને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં દખલ કરવામાં હાઈકોર્ટ ખોટી હતી.

૧૮. આરોપી અપીલકર્તાના કાઉન્સેલ દ્વારા અમારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલું બીજું કારણ, કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૭ ની જુબાનીઓને ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી નહોતી, કારણ કે તેઓ હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ હતા, તેમાં કોઈ વજૂદ નથી. અમારો એવો મત છે કે હિત ધરાવતા સાક્ષીઓની જુબાનીઓનું ખૂબ જ મહત્વ અને વજન હોય છે. કોઈ પણ માણસ સાચા ગુનેગારને બક્ષવા અને નિર્દોષ વ્યક્તિને ફસાવવા તૈયાર ન હોય. આ દષ્ટિકોણને મોહમ્મદ ઈશાક વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બેંગાલ, (૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૫૮૧ માં આ કોર્ટના ચુકાદા દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે.

૨૨. તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, અમે આ અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને રદ કરીએ છીએ. અપીલકર્તાને આ કોર્ટના તારીખ ૧૫.૦૪.૨૦૧૪ ના હુકમ થકી જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે. તેમના જામીનખત રદ કરવામાં આવે છે."

૮.૪ સુરેશકુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, (૨૦૧૩) ૧૬ એસ.સી.સી. ૩૫૩ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા અન્ય એક ચુકાદામાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જો બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, તો હાઈકોર્ટે

આરોપીની તરફેણમાં ઝુકવું જોઈએ અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. ચુકાદાના સંબંધિત અવલોકનો પેરા ૫૫, ૫૬ અને ૫૭ માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે જે નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે :

"૫૫. બીજી દલીલ એ છે કે હાઈકોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડવામાં દખલ કરવી જોઈતી નહોતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, તો હાઈકોર્ટે આરોપીની તરફેણમાં ઝુકવું જોઈએ અને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

૫૬. થોડા વર્ષો પહેલા, આ વિષય પરના કાયદાને મોટી સંખ્યામાં ચુકાદાઓમાંથી તારવવામાં આવ્યો હતો અને ઘુરે લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., (૨૦૦૮) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૫૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. (સપ્લીમેન્ટરી) ૧૩૧૮ : ૨૦૦૮ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૬૫૯૮) માં નીચે મુજબ સારાંશ આપવામાં આવ્યો હતો:

"૧. અપીલ કોર્ટ ધ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમો ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલોમાં પુરાવાની સમીક્ષા કરી શકે છે. પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની તેની સત્તા વ્યાપક છે અને અપીલ કોર્ટ રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરી શકે છે. તે તથ્યો અને કાયદા બંનેના સંબંધમાં ટ્રાયલ કોર્ટના તારણની સમીક્ષા કરી શકે છે.

૨. આરોપી દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નિર્દોષ મનાય છે. જ્યારે આરોપી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હતો ત્યારે તેની પાસે આ અનુમાન હતું. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડવાની બાબત તે નિર્દોષ હોવાના અનુમાનને મજબૂત બનાવે છે.

૩. ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને યોગ્ય અથવા પૂરતું વજન અને વિચારણા આપવી જ જોઈએ. આ ખાસ કરીને ત્યારે સાચું હોય છે જ્યારે સાક્ષીની વિશ્વસનીયતાનો પ્રશ્ન હોય. હાઈકોર્ટ માટે પુરાવાઓનો અલગ દૃષ્ટિકોણ અપનાવવો એટલું પૂરતું નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ ખોટી હતી એવું ઠરાવવા માટે નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો પણ હોવા જોઈએ.

ઉપરોક્ત પ્રકાશમાં, જો હાઈકોર્ટ અને અન્ય અપીલ કોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ છોડવાના હુકમને રદ કરવા અથવા અન્યથા તેમાં ખલેલ પહોંચાડવા જઈ રહી હોય તો તેમણે અસંખ્ય ચુકાદાઓ દ્વારા સ્પષ્ટ થયેલા સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જોઈએ:

૧. જો અપીલ કોર્ટ પાસે તેમ કરવા માટે "ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો" હોય તો જ તે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ છોડવાના હુકમને રદ કરી શકે અથવા અન્યથા તેમાં ખલેલ પહોંચાડી શકે. એવા અસંખ્ય દાખલાઓ ઊભા થાય છે જેમાં અપીલ કોર્ટ પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને રદિયો આપવા માટે "ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો" હોય. "ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો" અસ્તિત્વ ધરાવે છે જ્યારે:

- (૧) તથ્યોના સંબંધમાં ટ્રાયલ કોર્ટનું તારણ સ્પષ્ટપણે ખોટું હોય;
- (૨) ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય કાયદાના ત્રુટિપૂર્ણ દૃષ્ટિકોણ પર આધારિત હોય;
- (૩) ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાથી "ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા" થવાની સંભાવના હોય;
- (૪) પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવામાં ટ્રાયલ કોર્ટનો સમગ્ર અભિગમ ખુલ્લી રીતે ગેરકાયદેસર હોય;
- (૫) ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે અન્યાયી અને ગેરવાજબી હોય;
- (૬) ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાની અવગણના કરી હોય અથવા સામગ્રીરૂપ પુરાવાને ખોટી રીતે વાંચ્યો હોય અથવા મરણોન્મુખ નિવેદનો/બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતના રિપોર્ટ વગેરે જેવા સામગ્રીરૂપ દસ્તાવેજોની અવગણના કરી હોય.
- (૭) આ ચાલી દૃષ્ટાંતરૂપ હોવાનો આશય ધરાવે છે, સંપૂર્ણ નથી."

૫૭. સુરેશ કુમાર માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલે એસ.અનિલ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૧૩) ૭ એસ.સી.સી. ૨૧૯ : (૨૦૧૩ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૬૧૮૦) નો સંદર્ભ આપ્યો, ખાસ કરીને રિપોર્ટનો ફકરો ૧૪ જેમાં રોહતાશ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, (૨૦૧૨) ૬ એસ.સી.સી. ૫૮૯ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૨૨૯૭ : ૨૦૧૨ એ.આઈ.આર.

એસ.સી.ડબલ્યુ. ૩૩૧૮) પર આધાર રાખીને તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે તે "માત્ર અપવાદરૂપ કેસોમાં જ્યાં અનિવાર્ય સંજોગો હોય અને જ્યાં અપીલમાંનો ચુકાદો વિકૃત જણાય, ત્યાં જ હાઈકોર્ટ નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં દખલ કરી શકે છે." રોહતાશ માં આગળ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"અપીલ કોર્ટ આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ અને વધુમાં એ કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડવાની બાબત નિર્દોષતાના અનુમાનને મજબૂત બનાવે છે. જ્યાં અન્ય દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય ત્યાં રોજિંદી રીતે દખલ કરવાનું ટાળવું જોઈએ, સિવાય કે દખલ કરવા માટે યોગ્ય કારણો હોય. (જુઓ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ તલેવર, (૨૦૧૧) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૬૬ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. ૨૨૭૧ : ૨૦૧૧ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૩૮૮૯) ગોવિંદરાજુ વિરુદ્ધ સ્ટેટ (૨૦૧૨) ૪ એસ.સી.સી. ૭૨૨ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૧૨૯૨ : ૨૦૧૨ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૧૯૯૪)."

૯. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, નિર્દોષ છોડવા સામેની અપીલમાં બેસતાં, જ્યારે અપીલ કોર્ટ આરોપીને નિર્દોષ છોડતી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સંમત હોય ત્યારે અપીલ કોર્ટ ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવેસરથી કારણો આપવાની જરૂર નથી. પ્રસ્તુત કેસમાં, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો અને નિર્દોષ છોડવાનો હુકમ પસાર કરતી વખતે પહોંચવામાં આવેલા તારણ સાથે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ અને તેથી, સદર

ચુકાદામાં દખલ ન કરવી અમને યોગ્ય લાગે છે. પ્રશ્નગત વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ પર વિચારણા કરતી વખતે, અપીલ કોર્ટ તરીકે ફરજથી બંધાયેલા હોઈ અમે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની સ્વતંત્ર રીતે તપાસ કરી છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામગ્રીની સરખામણી કરી છે અને તેથી, અમારો એવો સુવિચારિત મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પહોંચવામાં આવેલા તારણને દૂર કરવા માટે કોઈ પૂરતો કેસ બનતો નથી અને તેથી, તારણો અને અંતિમ નિષ્કર્ષ સાથે સંપૂર્ણપણે સંમત હોવાથી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં દખલ ન કરવી અમને યોગ્ય લાગે છે.

૧૦. હાલની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે. જામ ખંભાળિયાની ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં.૧ ના વિદ્વાન પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૧૧૪/૨૦૦૦ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૦૫ નો નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ આથી કાયમ રાખવામાં આવે છે. જો કોઈ જામીનખત હોય, તો તે રદ કરવામાં આવશે. રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સ તાત્કાલિક સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલી આપવામાં આવે.

(એસ.આર. બ્રહ્મભટ્ટ, ન્યાયમૂર્તિ)

(એ. જે. શાસ્ત્રી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.